

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2009 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (kuluttajan oikeudet)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 19 päivänä joulukuuta 2008 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (kuluttajan oikeudet) (U 77/2008 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että talousvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Marjo Lahelma, oikeusministeriö

- hallitusneuvos Antti Riivari, työ- ja elinkeinoministeriö
- lakimies Riitta Kokko-Herrala, Kuluttajavirasto
- johtava asiantuntija Tytti Peltonen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtava lakimies Tuula Sario, Suomen Kuluttajaliitto ry
- toimitusjohtaja Jari Perko, Suomen Asiakusmarkkinointiliitto ry, ASML.

Merkittään saapuneeksi kirjalliset lausunnot:

- Keskuskauppakamari
- Kuluttajat—Konsumenterna ry.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Ehdotettu uusi direktiivi korvaisi neljä nykyistä direktiiviä eli kotimyyntiä, etämyyntiä, kohtuuttomia sopimusehtoja ja kulutustavaran kauppaa koskevat direktiivit. Pääosa ehdotetuista säännöksistä vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Ehdotuksen merkittävin muutos on siirtyminen minimisäännöksistä täysharmonisoivaan sääntelyyn.

Valtioneuvoston kirjelmä sisältää yksityiskohtaisen kuvauksen ehdotuksen sisällöstä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää hyvänä ajatuksena koota yhteen säädökseen kuluttajasopimuksia nykyisin koskeva hajanainen yhteisösääntely. Ehdotuksessa onkin kyetty yhtenäistämään keskeisiä käsitteitä ja poistamaan nykyisten direktiivien epä johdonmukaisuuksia. Näiltä osin direktiiviehdotus edistää paremman sääntelyn periaatteita.

On myös myönteistä pyrkiä parantamaan yritysten toimintaedellytyksiä sisämarkkinoilla. Hyvin toimivat sisämarkkinat hyödyttävät kuluttajia, kun hyödykevalikoimat laajenevat ja li-

sääntövä kilpailu alentaa hintoja. Sääntelyn yhdenmukaistaminen helpottaa varsinkin rajat ylittävää verkkokauppaa sekä pienyritysten että kuluttajien eduksi.

Valtioneuvosto kuitenkin katsoo, ettei ehdotus täytä EU:n perustamissopimuksen vaatimusta, jonka mukaan täysharmonisoinnin tulee perustua korkeaan kuluttajansuojan tasoon.

Vaikka ehdotus vastaa hyvin pitkälle voimassa olevaa EU:n kuluttajansuojalainsäädäntöä, sen keskeiset ongelmat aiheutuvat siitä, että nykyiset vähimmäistason yhteisö säännökset ehdotetaan muutettaviksi pääosin sellaisinaan täysharmonisoiviksi. Ehdotus onkin Suomen korkean kuluttajansuojatason kannalta ongelmallinen, ja siihen tarvitaan olennaisia muutoksia. Valtioneuvosto viittaa niihin kansallisen kuluttajansuojan tason heikennyksiin, joita on selostettu jaksossa 4.2.

Valtioneuvoston tavoitteena on ensinnäkin saada aikaan muutoksia, joilla ehkäistään keskeisten kansallisten kuluttajansuojasäännösten olennaiset heikennykset. Muutoksia pyritään saamaan aikaan etenkin ehdotuksiin, jotka koskevat myyjän virhevastuun kestoa, aikaisemman myyntiportaan virhevastuuta, vaaranvastuun siirtymistä ostajalle, ostajan reklamaatiovelvollisuutta sekä etä- ja kotimyyntin peruuttamisoikeuteen liittyviä muutovaatimuksia, rajoituksia ja kuluvastuuta.

Direktiiviehdotuksen mukainen kulutustavarankauppa ja kohtuuttomia sopimusehtoja koskeva täysharmonisointi merkitsisi kansallisen sopimusoikeusjärjestelmän hajaantumista periaatteiltaan epäyhtenäiseksi ja epäjohdonmukaiseksi. Nykyiset kuluttajansuojalain kauppaa koskevat säännökset rakentuvat samojen sopimusoikeuden yleisten periaatteiden varaan kuin irtaimen kauppaa muutoin koskeva kauppalaki. Kauppalain ja kuluttajansuojalain ilmentämät yleiset periaatteet ovat vaikuttaneet uudemman sopimusoikeudellisen lainsäädännön kehittämiseen, muun muassa asuntokauppaa ja palvelusopimuksia koskeviin säädöksiin. Lisäksi näillä

periaatteilla on tärkeä merkitys sopimussuhteissa, joista ei ole erikseen säädetty. Myös sopimusten sovittelua koskevat yleiset periaatteet ovat Suomen oikeudessa yhdenmukaiset kuluttajasopimuksissa, liikesopimuksissa ja yksityishenkilöiden välisissä sopimuksissa. Kohtuuttomien ehtojen sovittelu koskee Suomen oikeudessa kaikkia sopimustyyppejä ja sopimuksen kaikkia ehtoja.

Toteutuessaan ehdotuksesta muun muassa seuraisi, että kuluttajan asema sopijapuolena olisi kuluttajansuojalain mukaan heikompi ja puutteellisemmin säännelty kuin liikeyrityksen asema samanlaisessa sopimussuhteessa yleisen kauppalain mukaan. Epäjohdonmukaisuutta korostaa vielä se, että kuluttajalla, joka esimerkiksi myy ostamansa tuotteen käytettynä edelleen, olisi myyjänä ankarampi vastuu kuin sillä elinkeinonharjoittajalla, jolta hän on tuotteen uuteen ostanut.

Jotta kansallisen sopimusoikeusjärjestelmän selkeys ja johdonmukaisuus voitaisiin säilyttää, valtioneuvosto pyrkii saamaan myös joitakin tarkkarajaisia poikkeuksia täysharmonisointiin. Poikkeuksia tarvitaan erityisesti tavaran luovutuksen viivästystä koskevaan sääntelyyn, joka ei voi jäädä ehdotuksen mukaisen yksioikeisen purkuoikeuden varaan. Valtioneuvosto viittaa siihen, mitä jakson 4.3 viimeisessä kappaleessa todetaan. Ei ole realistista olettaa, että viivästys-sääntelyn kaltainen monitahoinen kokonaisuus voitaisiin asianmukaisesti valmistella neuvoston ja parlamentin käsittelyssä. Vastaavia ongelmia liittyy yleiset tiedonantovaatimukset sisältävään tyhjentävään luetteloon, joka koskee kaikenlaisia kuluttajasopimuksia. Täysharmonisoitu tietoluettelo on ongelmallinen paitsi sen takia, ettei esimerkiksi kiinteistönvälitystä ja asuntokauppaa koskevia kansallisia vaatimuksia voida säilyttää, myös sen takia, ettei täysin uudentyypeille tuotteille voida kansallisesti asettaa tiedonantovaatimuksia, vaikka niille olisi erityistä tarvetta ja tuote tulisi vain Suomen markkinoille.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talousvaliokunta katsoo, että ehdotuksen tavoite yhtenäistää kuluttajansuojaaan liittyvää sääntelyä on kannatettava. Yhtenäinen sääntely lisääisi oikeusvarmuutta rajat ylittävissä kaupankäynnissä niin kuluttajien kuin yritystenkin osalta. Ottaen kuitenkin huomioon yhteisömaiden suuret erot kuluttajansuojan tasossa on realistista olettaa, että korkeat kuluttajansuojan kriteerit täyttävän täysharmonisoinnin saavuttaminen tulee vielä viemään aikaa.

Valtioneuvoston kirjelmässä on viitattu useisiin ehdotuksen säännöksiin, jotka toteutues-

saan heikentäisivät kuluttajansuojamme tasoa ja saattaisivat osin myös vaarantaa oikeusjärjestelmämme perusperiaatteiden yhdenmukaisen noudattamisen. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaisesti ehdotukseen tarvitaan olennaisia muutoksia ja täsmennyksiä, ennen kuin sen hyväksymistä voidaan harkita.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin painotuksin.

Helsingissä 17 päivänä helmikuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Antti Rantakangas /kesk
jäs. Janina Andersson /vihr
Harri Jaskari /kok
Matti Kangas /vas
Toimi Kankaanniemi /kd

Jouko Laxell /kok
Eero Lehti /kok
Päivi Lipponen /sd
Petteri Orpo /kok
Sirpa Paatero /sd
Ulla-Maj Wideroos /r.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.